

'Slagger keurt zijn eigen vlees niet'

Nederlandse kritiek voor Belgische euthanasiecommissie

FEMKE VAN GARDEREN
EN SARA VANDEKERCKHOVE

In Nederland zijn ze verbaasd over de wijze waarop euthanasiedossiers in België gecontroleerd worden. Dat een lid van onze commissie de euthanasie die hij of zij uitvoerde mee kan bespreken, begrijpen ze niet. Hetzelfde onbegrip klinkt als het gaat over covoorzitter Wim Distelmans.

Vijfenzestig profen, psychiaters en psychologen vroegen eerder deze week om euthanasie op basis van louter psychisch lijden uit de wet te schrappen (DM 8/12). Hun brief werd niet alleen in België maar ook in Nederland veel gelezen. Onder meer door Theo Boer, hoogleraar ethiek. De man, die zelf vijftien jaar lang euthanasiemeldingen in Nederland beoordeelde, was wel vooral verbolgen over de reactie op de brief van professor oncologie en palliatieve geneeskunde Wim Distelmans. Die stelde dat de schrijvers ongelijk hebben.

"Niet dat de mens, de burger en de oncoloog zich niet zou mogen profileren als voorrechter voor de strijd voor het recht op euthanasie", schrijft Boer in een opiniestuk in deze krant. Wat moeilijk ligt bij hem is dat Distelmans voorzitter is van de Federale Evaluatie- en Controlecommissie, de instantie die in ons land aangemelde en uitgevoerde euthanasiedossiers beoordeelt. Volgens Boer hoort iemand met zo'n bevoegdheid zich niet te mengen in debatten. "Bij ons zou dat onmogelijk zijn", zegt

hij. "Euthanasie is een compromis tussen voor- en tegenstanders. Een voorzitter moet niet alleen de verdedigers, maar ook de sceptici voor zich weten te winnen."

De bedenkingen die Boer maakt, worden gedeeld door Nederlandse professoren rond het levensindividue als Bregje Onwtueeka-Philipsen (Vrije Universiteit Amsterdam), "Misschien gebeurt de uitvoering en de toetsing op een heel gedegen manier en kunnen de betrokkenen perfect het een van het ander scheiden. Maar ik vind het toch vreemd dat je – zeker bij zo'n gevoelig onderwerp – de schijn, dat het mogelijk niet zo is, niet probeert te vermijden. Zo bemoeilijkt je het debat."

Distelmans betreurt de aanval op hemzelf. Hij benadrukt dat hij het covoorzitterschap deelt met een jurist (Gilles Genicot, *rd*). "Het klopt dat ik geen geheim maak van mijn standpunten omtrent euthanasie. Maar als ik mij in de media uitlaat, dan is dat nooit onder de titel van covoorzitter, maar wel als professor." Dat hij als voorzitter ook voorrechter is, vindt hij geen probleem. "De commissie die ik voorziet, is pluridisciplinair samengesteld. Alle ideologieën komen erin aan bod. Het is die commissie ook die mij inmiddels drie keer unaniem verkozen heeft."

Anonimiteit
Het is evenwel niet alleen de positie van Distelmans die vragen oproept. Ook naar de werkwijze van de commissie als geheel wordt door onze noorderbuuren met grote ogen gekeken. Ze vinden het vreemd dat leden van die commissie hun eigen, weliswaar geanonimiseerde, dossiers tijdens controles tegenkomen.

Volgens Boer staat dit elke objectieve beoordeling in de weg. De toetsing van euthanasie in België lijkt volgens hem op de slager die zijn eigen vlees keurt. "Dat België voor het eerst in dertien jaar een dossier naar het openbaar ministerie heeft gestuurd, doet vermoeden dat de toetsing niet optimaal is."

Ook de Nederlandse professor Agnes van der Heide (Erasmus MC) begrijpt het hanteren van de anonimiteit niet. Omdat je met naam en toenaam makkelijker belangvermenging tegen gaat. En ook, omdat je zo makkelijker patronen kunt herkennen. Er kan

© ERIC DE MILDT

Als ik mij in de media uitlaat, is dat niet als covoorzitter maar als professor'

REACTIE WIM DISTELMANS

► De Nederlandse hoogleraar ethiek Theo Boer vindt niet dat Wim Distelmans zich openlijk mag mengen in de debatten over euthanasie.

© NIEK STAM

België versus Nederland

► Waar in België euthanasiedossiers worden beoordeeld door een Federale Evaluatie- en Controlecommissie, wordt hetzelfde gedaan in Nederland door vijf regionale toetsingscommissies. De Nederlandse leden buigen zich niet over de dossiers die in de eigen regio zijn opgesteld. Zo willen ze partijdigheid tegenstaan.

► In tegenstelling tot de Belgische commissieleiden, buigen de Nederlandse zich over niet-geanonimiseerde dossiers. Op die manier is het voor de leden duidelijk welke de betrokken artsen zijn en wordt voorkomen dat zij zelf of aanverwanten mee de controle uitvoeren. In België raakt de identiteit van de arts alleen bekend als er bijkomende vragen moeten gesteld. In om en bij de 10 procent gebeurt dat.

► In Nederland zijn sinds het invoeren van de euthanasiewet in 2002 circa 75 dossiers aan het openbaar ministerie overgemaakt na het vaststellen van onzorgvuldig handelen. Er volgen nog nooit strafrechtelijke consequenties. In ons land is, ook in dertien jaar tijd, één dossier overgemaakt aan het parket omdat de arts de voorwaarden in de wet niet respecteerde.

dan gezien wie bijvoorbeeld vaak stordig te werk gaat, of welke arts hoe vaak gecontacteerd wordt.

Distelmans ziet er geen graten in. "Tijdens de voorbereidende gesprekken, voor de wet werd net overeengekomen dat de commissie ook mensen uit de praktijk zou betrekken." Over de anonimiteit kan gediscussieerd worden, zegt hij. Maar op dit moment doen de leden waarvoor ze bevoegd zijn, en dat is kijken of dossiers conform de wet zijn. "Als we meer moeten doen, dan moeten daarvoor wetten gemaakt worden."

Volgens hem is het appelen met peren vergelijken. "Er zijn grote procedurele verschillen tussen de Belgische en de Nederlandse euthanasiewet. Dat betekent ook dat er grote verschillen zijn als het gaat over de controle." De oncoloog meent dat de Nederlandse wettekst daardoor meer ruimte laat voor interpretatie. "Het is logisch dat er dan ook meer vragen zijn", zegt hij, verwijzend naar het verschil tussen "onzorgvuldige" gevallen in Nederland en België (zie kader).

Zaak naar parket
Dat die commissie in eer en geweten haar werk doet, en leden de evaluaties niet eigenhandig kunnen beïnvloeden, bewijst het feit dat eind oktober een eerste case naar het parket is doorgestuurd, meent Distelmans. Hij wordt daarin bijgestaan door Jean-Jacques De Gucht (Open Vld). Die benadrukt dat de commissieleiden goed en objectief werk leveren.

Els Van Hoof (CD&V) vindt dat net dat ene dossier in dertien jaar tijd aantoont dat er een evaluatie moet komen. "Ik heb niet de indruk dat de commissie haar naam waar maakt. Ja, ze maken om de twee jaar cijfers en aanbevelingen over, maar daarin wordt de uitvoering van de wet nooit ten gronde in vraag gesteld." Ook N-VA denkt niet dat zo'n evaluatie kwaad kan. "Waarnee ik niet wil zeggen dat het nu niet goed gaat", aldus Valerie van Peel.

DM1

Opinie
► 23

Theo Boer: 'Distelmans' positie zou elders onhoudbaar zijn'

Positie van Distelmans zou elders onhoudbaar zijn

Theo Boer is hoogleraar ethiek van de zorg aan de Theologische Universiteit Kampen.

Voor de Nederlandse ministeries van Volksgezondheid en Justitie toetste hij bijna tien jaar euthanasie-meldingen in Nederland.

Met aandacht volg ik al jaren het Belgische euthanasiedebat. Als ethicus zat ik bijna tien jaar lang in een van de vijf Nederlandse toetsingscommissies Euthanasie, de pendant van de Federale Evaluatie- en Controlecommissie in België. In de jaren 2005-2014 zag ik in totaal vierduizend dossiers. Elke commissie heeft regionale autonomie; zodra sprake is van een mogelijk Daanbrekend oordeel, buigen vier andere commissies zich over hetzelfde dossier alvorens tot een definitief oordeel te komen. Uiteraard zijn er binnen en tussen de commissies discussies.

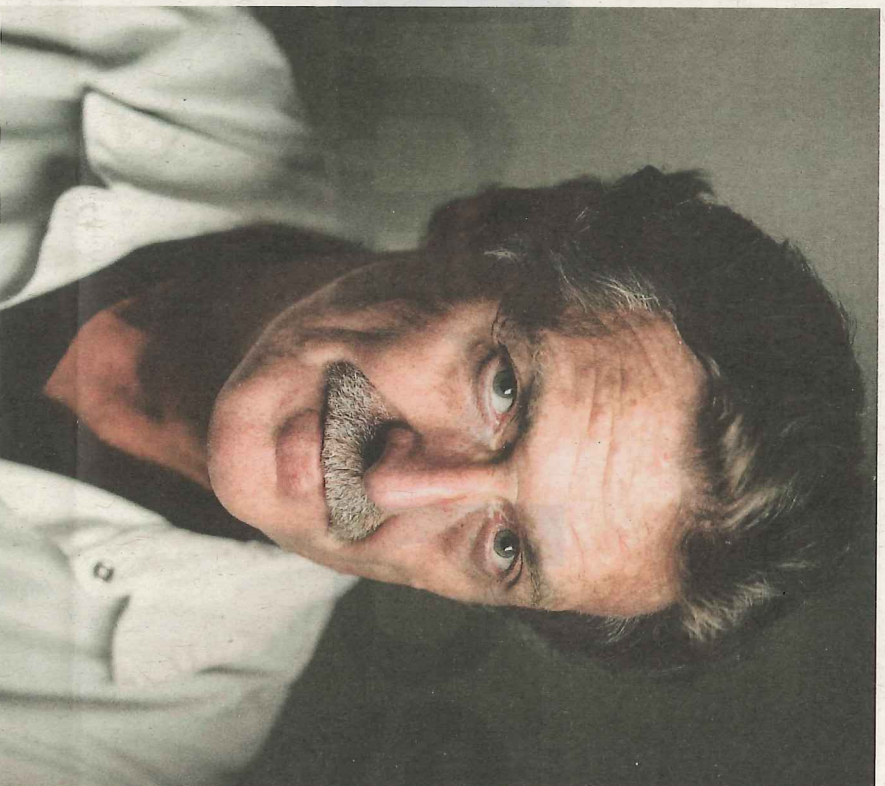
Ik sta op het standpunt dat de Nederlandse en de Belgische euthanasiewet een verworvenheid is. Maar dan wel op voorwaarde dat bij de uitvoering van de wet waar nodig ook aanpassingen kunnen plaatsvinden. Om die reden is het van belang om geluiden uit de praktijk serieus te nemen. De open brief van Bazan, Lemmens, Van de Vijver en anderen (*DM 8/12*) trok mijn aandacht omdat het me een nieuw en interessant gegeven lijkt in de maatschappelijke discussie. In die brief vragen de schrijvers zich namens een groep hulpverleners uit de psychiatrie af of de euthanasiewet wel passend is bij psychiatrische gevallen.

Zowel in Nederland als België zijn psychiaters huiltvig om iemand te euthanaseren die nog jaren, soms zelfs decennia zou kunnen leven. De dood is immers definitief, euthanasie aan deze patiënten aanbieden kan een aanzuigende werking hebben en kan de therapietrouw ondermijnen. En elke euthanasie bij iemand die nog kansen op herstel en hervonden levenszin had, is er een te veel. De Nederlandse psychiater Boudewijn Chabot, die in 1994 zijn nek uitstak met de euthanasie op een depressieve vrouw en daarvoor veroordeeld werd, zegt grote moeite te hebben met de vanzelfsprekendheid waarmee bij deze patiëntengroep thans euthanasie wordt bepleit. Tekenend is dat in Nederland vorig jaar voor het eerst het aantal euthanasiegevallen bij psychische aandoeningen omlaag ging.

Wie scherst mijn verbazing dat het uitgeroemd de voorzitter van de Federale Evaluatie- en Controlecommissie in België is die al op de dag van verschijning van de open brief in diverse media verklaarde dat de Drietschrijvers ongelijk hebben. Ik neem hier niet alleen met droefenis kennis van – maar ook niet bevreemding. Niet dat de mens, de burger en de oncoloog Wim Distelmans zich niet zou mogen profileren als voorvechter van het recht op euthanasie, maar deze Distelmans is nu eenmaal ook en vooral voorzitter van de Controlecommissie. Een rechtsprekende instantie, want dat is de Commissie, behoort zich te beperken tot de beoordeling van dossiers binnen de wet en niet tot het voeren van discussies over de wet.

De Belgische en de Nederlandse euthanasiewet zien euthanasie als buitengewoon medisch handelen, waarbij onder voorwaarden de strafbaarheid wordt opgeheven. Met zijn pleidooi voor een 'recht op euthanasie' en zijn atwijzing van de genoemde brief gaat Distelmans zijn mandaat te buiten. De aftredende voorzitter van de Nederlandse commissies, Willie Swildens, vertoonde zich uitsluitend in de media om het beleid van de toetsingscommissies uiteten te zetten. Politieke en ethische discussies liet zij aan anderen over. Daarmee gaf zij burgers en artsen, van welke politieke kleur ook, een onduidelijk signaal dat commissies objectief werken en zich niet voor de kar van welke lobby ook laten spannen.

Nog opmerkelijker is het dat de commissie waar van Distelmans voorzitter is, de dossiers waar hij

► Wim Distelmans, strijder van het recht op euthanasie, moet zich beperken tot de beoordeling van dossiers binnen de wet, stelt de auteur. © ERIC DE MILDIT

De toetsing van euthanasie in België lijkt op de slager die zijn eigen vlees keurt. Dat is niet alleen binnen de Benelux niet te verkopen, ook internationaal is het een aanslag op de reputatie van de rechtspraak in de Lage Landen

de uitvoerend arts is in behandeling neemt. Het is dezelfde Distelmans die onlangs in opspraak was vanwege een door hem verrichte euthanasie bij een psychiatrische patiënte. In Nederland is zoïets uitgesloten: een arts mag nooit commissielid zijn in de regio waar hij zijn praktijk voert. Ik heb in Nederland meegemaakt dat een arts-lid van een commissie een betsping van een andere commissie kreeg. En is de meldende arts van een van de leden een goede bekende, dan wordt dat lid van de zaak afgehaald. Zo anders gaat het in België. Uit mediaberichten begrijp ik dat Distelmans de bespreking van zijn eigen euthanasieën weliswaar niet leidt, maar er wel bij aanwezig is. Dat staat elke objectieve beoordeling in de weg. En zelfs al zou Distelmans de ruimte verlaten, dan nog weet ieder een dat het om een dossier van zijn hand gaat.

Onmisbaar voor een objectieve beoordeling van euthanasiedossiers is een scheiding van machten. De toetsing van euthanasie in België lijkt op de slager die zijn eigen vlees keurt. Dat is niet alleen binnen de Benelux niet te verkopen, ook internationaal is het een aanslag op de reputatie van de rechtspraak in de Lage Landen. Laat men die onverklikkelijke rolverwarring aan de kaak stellen. Men kan nu eenmaal niet rechter en partij zijn, evenmin als dat men tegelijk kan toetsen en uitvoeren.

DeMorgen.be

Meer opinie op onze website

Basisinkomen is geen sociaal alternatief voor onze sociale zekerheid

Miranda Uens en

Jean-Marie De Baene

(ABVV)

Gelijktijdsguerrillero's?

Xanne Huybrecht

Facebookgroep over gender)

en Bram Demulder

(FWO - Vlaanderen)

Hoe stoppen we het extreme gedachtegoed van Le Pen?

Peter Van Rompuy

(Vlaams Parlementslid CD&V)

BOER